

Gemeente Haarlem • Stadszaken • Ruimtelijk Beleid

Beeldkwaliteitsplan Wijngaardtuin

Haarlem, november 2016

Inhoudsopgave

Bronvermelding	3
Colofon	3
Inleiding	5
Cultuurhistorische Analyse	8
Ruimtelijke Analyse	11
Huidige gebruikservaring van omwonenden en stakeholders	24
Waardestelling	26
De visie (Rust, Cultuur en Groen) vertaald in maatregelen	32
De visie vertaald in Beeldkwaliteit en aanbevelingen	34
Bijlage: originele beplantingsplan van Zocher	36

Bronvermelding

Maarten Enderman, 'Bouwhistorisch Rapport Jansstraat 46', 2015, p 59 e.v.
G. H. Kurtz, J.J.Temminck, De straat waarin wij wonen, 1999

Colofon

Aan dit beeldkwaliteitsplan hebben meegewerkt: Mei van Eeghen, Roald van Splunter, Hardy de Graaf, Marjoleine van Schaik, Laura Meuleman

Inleiding

Aanleiding

De Wijngaardtuin behoort tot de grotere groenplekken van de binnenstad van Haarlem. De tuin heeft een lang verleden, liggend in het oudste gebied van Haarlem. Het groengebied vormt in het hedendaagse centrum een oase van rust.

De tuin wordt weinig gebruikt. Mogelijke oorzaken hiervoor zijn te vinden in meerdere aspecten. In de loop van jaren is de inrichting enigszins verrommeld geraakt door een veelheid aan materialen en oplossingen. Ook de wat armoedig ogende achterkanten van leegstaande panden en de verschillende schuttingen speelt hierin mee. Ten slotte zijn de toegangen naar de tuin moeilijk vindbaar. Toch biedt de geschiedenis, de unieke ligging en het verscholen groene karakter kansen om de tuin te ontwikkelen tot een fijne ontmoetingsplek in de stad.

Er is dan ook behoefte aan een nieuwe visie op de tuin. Directe aanleiding hiervoor is het vrijkomen van de voormalige rechtbank aan de Jansstraat. Deze ontwikkeling zal een nieuwe invloed hebben op de tuin. Dit biedt een uitgelezen kans om de tuin eens uitgebreid tegen het licht te houden en een beeldkwaliteitsplan te maken. Een gezamenlijke eindbeeld op de tuin kan sturing geven, wanneer er ingrepen zoals beheer en onderhoud op de tuin worden uitgevoerd.

De centrale ligging in de stad

De wijngaardtuin ligt op een steenworp afstand van de grote markt.

Zicht op de Sint Bavokerk in het najaar

Zicht op de Morinnesteeg

Het groene en stille karakter van de tuin

Zicht op de Sint Bavo in de zomer

Doel

De gemeente wil de kwaliteit, de toegankelijkheid en het gebruik van de Wijngaardtuin en de monumentale panden van het Jansstraat-complex verbeteren. In dit licht wordt het beeldkwaliteitsplan (BKP) opgesteld. Het BKP is een samenhangend document waarin alle relevante cultuurhistorische en ruimtelijke randvoorwaarden zijn verwoord die als basis dienen voor verdere planvorming; het bestemmingsplan en op termijn een inrichtingsplan.

Het beeldkwaliteitsplan is een toetsingskader waaraan initiatieven kunnen worden getoetst ter bescherming van de kwaliteit van en rond de Wijngaardtuin. Het is een aanvulling op de globale Nota Ruimtelijke Kwaliteit.

De uitgangspunten en randvoorwaarden van het beeldkwaliteitsplan Wijngaardtuin zijn:

- *Coalitieakkoord 'Samen doen'*
- *Nota Ruimtelijke Kwaliteit*
- *Programmabegroting 2016*
- *Ecologisch beleidsplan*
- *Structuurvisie Openbare Ruimte (concept)*
- *Bestemmingsplan Oude Stad (2014)*
- *Motie 'monumentale bomen in bestemmingsplannen'*

Aanpak

Op basis van het cultuurhistorisch onderzoek, ruimtelijke analyse en een inventarisatie van het gebruik en wensen bij omwonenden wordt een visie op de tuin ontwikkeld. Dit toekomstbeeld dient als basis dient voor zowel het bestemmingsplan als het inrichtingsplan, die kan worden vertaald naar beheer- en onderhoudsmaatregelen.

Bestemmingsplan Oude Stad (2013)

De Wijngaardtuin heeft de enkelbestemming groen, valt in het beschermd stadsgezicht en is van hoge archeologische waarde (1b.) De tuin behorende bij het complex aan de Jansstraat 46 heeft de bestemming Tuin 2, bouwmogelijkheden zijn minimaal.

Monumentale gebouwen

De monumentale gebouwen rond de Wijngaardtuin zijn in het rood aangegeven. Daarnaast zijn de Orde 2 panden in het oranje aangegeven en zijn Orde 3 panden in het geel aangegeven. Bouwerken jonger dan 50 jaar zijn in het grijs aangegeven.

Orde 2: bouwwerken ouder dan 50 jaar die op grond van hun architectonische of bouwhistorische kwaliteit, op grond van hun plaats in de stedenbouwkundige structuur of als toonaangevend element behoudenswaardig zijn.

Orde 3: bouwwerken ouder dan 50 jaar die geen architectonische of stedenbouwkundige meerwaarde hebben.

Grens van het
bestemmingsplan

Gemeentelijk eigendom

De gemeente is eigenaar van de gebouwen in het rood aangegeven en van de grond in het lichtrood aangegeven.

Bestemmingsplan Oude Stad (2013)

Waarderingskaart uit bp Oude stad 2013

Gemeentelijk eigendom

Cultuurhistorische Analyse

Kaart van Romeyn de Hooghe, 1689

Kaart van K.C. Geus, 1829

Aloude groenplek in Haarlem

De Wijngaardtuin is een bijzonder en historisch waardevol binnenstedelijk groengebied. De naam van de tuin is terug te voeren op een transport uit 1514, waarin de Wyngertstraet ('wingerdstraat') vermeld wordt. De naam komt van de klimplant 'wingerd'. Het groene, door bebouwing omsloten gebied valt binnen de oudste ommuring, behorend bij de vroegste stedelijke periode van Haarlem (13e-15e eeuw). Vanaf de 15e eeuw fungeert het gebied als kloosterterrein. In de 16e eeuw komt een deel van het kloosterterrein in handen van de stad.

17e en 18e eeuw

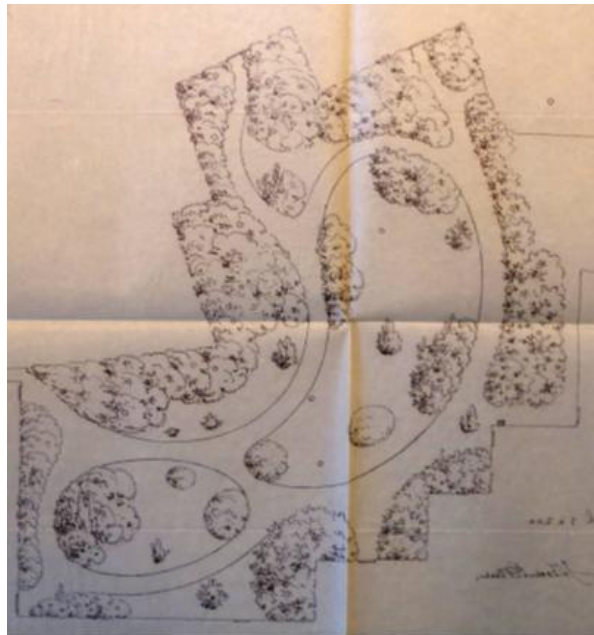
Het kloosterterrein wordt in de 17e eeuw deels verkocht. De aktes maken melding van een 'schone tuin'; volgens de opvatting uit die tijd zou het om een geometrische siertuin kunnen gaan. De kaart van Romeyn de Hooghe uit 1689 toont het groene terrein met een kleiner oppervlak dan nu het geval is, met een bouwblok aan de zuidzijde, langs de noordkant van de Noorderschoolsteeg.

19e eeuw

De zuidelijke bebouwing ontbreekt op de kaart van K.C. Geus uit 1829. Op deze kaart toont de Wijngaardtuin zich in de huidige omvang. Mogelijk resteren de tuinmuren aan de zuidrand van de tuin uit deze periode. In de zijmuur van het pand Noorderschoolsteeg 17 bevindt zich een restant van een oudere en hogere tuinmuur. Tussen 1842 tot uiteindelijk 1928 is het zuidelijke deel van de tuin verhuurd aan de regenten van het Barbaragasthuis. In 1928 komt de grond toe aan de Gemeente Haarlem.

De Zochertuin (1888)

Eind 19e eeuw werd door de stad aan de firma Zocher opdracht gegeven tot het 'op orde maken' van de tuin (met uitsluiting van het in pacht uitgegeven, jongere zuidelijke deel van de tuin). Het landschappelijke ontwerp van J.P. Zocher voor de Wijngaardtuin is overgeleverd en er zijn nog botanische sporen aanwezig. Deze vergen nader onderzoek, maar zeer aannemelijk is dat de 134 jaar oude zomereik in de Wijngaardtuin en waarschijnlijk beide 124 jaar oude witte paardenkastanjes in de tuin van Jansstraat 46 aan Zochers tuin kunnen worden toegeschreven. Drie witte paardenkastanjes en een gewone esdoorn van 114 jaar oud in de Wijngaardtuin bij de Morinnesteeg maakten er vermoedelijk ook deel van uit.

Het ontwerp van Zocher, 1888

20ste eeuw

In 1964 toont een schets gemaakt voor de aanleg van een nieuwe tuin een ontwerp voor de gehele tuin, inclusief het zuidelijke deel. Van de structuur van de Zochertuin blijft daarbij niets over, op de thans nog aanwezige bomen na. Een witte paardenkastanje en een zwarte linde, die beide 54 jaar oud zijn, kunnen vermoedelijk aan deze modernisering worden toegeschreven, evenals een Japanse kers.

Gemeentelijk schetsontwerp 1964

De oude contour: zeer wisselend

Tijdsperiodes en tuincontouren

Eeuwenlang heeft de tuin diverse groene functies, met een niet altijd bekende wisselende omvang. De omvang is grofweg de hiernaast aangegeven in rood en oranje contour.

Zocher contour (19e/20e eeuw)

Tot ver in de 20ste eeuw is de tuin grofweg het deel waarvoor Zocher een ontwerp heeft gemaakt. De tuin bestaat in deze periode uit het ongedeelde noordelijke deel. Het deel ten zuiden hiervan is verhuurd. Met name tijdens de Zocherperiode heeft de tuin een eenduidige inrichting (Engelse landschapstijl).

20ste eeuwse/ huidige contour

In blauw aangeduid de tuin in gemeentelijk bezit. Het noordoostelijk deel is afgescheiden middels hekken. In de tuin zijn portocabins geplaatst. De tuin bestaat uit het noordwestelijk deel en het hogerliggende zuidelijk deel. De eenduidige inrichting verdwijnt. Door de drukke gefragmenteerde inrichting worden de twee tuindelen niet optimaal aaneengesmeed, de tweedelig blijft zichtbaar.

Ruimtelijke Analyse

Bijzondere groenplek in de binnenstad

De groenplekken in het centrum zijn divers. Behalve in groen karakter en functie (park, hofje etc.) zijn de groenplekken onder te verdelen in toegankelijkheid. In bijgaande kaart zijn de groenplekken onderverdeeld in openbaar toegankelijke, semi openbare en privé groenplekken.

Openbaar toegankelijke groenplekken

Deze bestaan hoofdzakelijk uit parken en plantsoenen en liggen voornamelijk aan de rand van het centrum (bijv. het Kenau park). Vanwege de openheid en de begrenzing aan de openbare ruimte voelt deze parkruimte openbaar; uitnodigend om te verblijven.

Semi openbare groenplekken

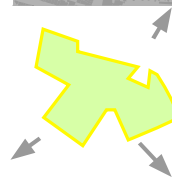
Dit zijn voornamelijk de hofjes die in het centrum liggen. Het openstellen van de hofjes gebeurt door de bewoners zelf. Hoewel de hofjes toegankelijk zijn voelt het niet als een openbare plek zoals een park of een plantsoen. Dit komt onder andere doordat de omliggende hofwoningen vaak volledig gericht zijn op de tuin.

privé groen/ niet openbaar

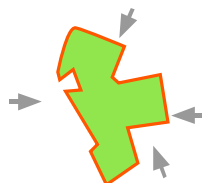
Privé groen in het centrum grenst meestal aan achterkanten en is niet toegankelijk of zichtbaar. Bijzondere plek tussen het privégroen nemen een paar hofjes in die niet betreedbaar zijn vanuit de openbare ruimte maar wel zichtbaar zijn.

Wijngaardtuin: bijzondere positie

Binnen de groengebieden vormt de Wijngaardtuin een bijzondere. De tuin is openbaar maar op beperkte tijden geopend als een hofje (= semi openbaar). Echter, door het feit dat er met name achterbebouwing aan grenst, zijn er minder ogen op het park. Dit schept privacy en rust. Tegelijkertijd soms ook een gevoel van onveiligheid.

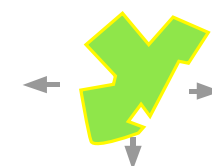
Openbaar: park is toegankelijk en open

Semi openbaar: hofje is beperkt toegankelijk, maar voelt privé

Privé groengebied: niet toegankelijk, soms wel zichtbaar

Wijngaardtuin is beperkt toegankelijk maar voelt open

Zichtlijnen op twee binnenstadskerken

Zichtlijn op de Sint Bavo

Achterkanten in rood, voorkanten in groen

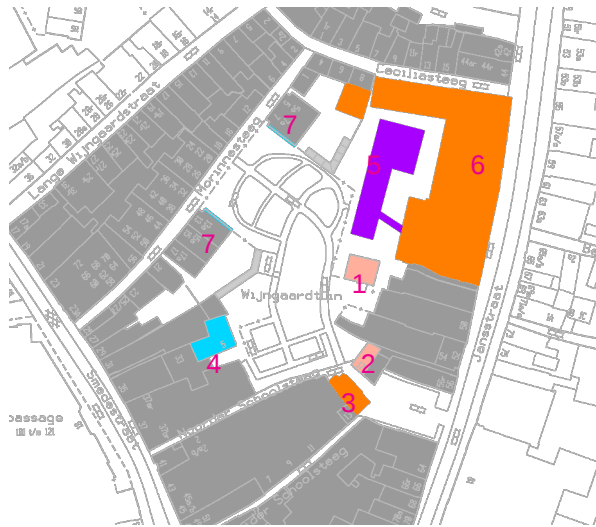
Zichtlijnen

De tuin biedt als een van de weinige plekken in de stad zicht op het hele schip van de grote Sint Bavo. Dit maakt de plek uniek in de stad. Extra bijzonder is dat vanaf de zelfde plek ook de sint Janskerk zichtbaar is.

Ensemble bebouwing en tuin

De bebouwingsschil die de tuincontour vormt bestaat deels uit historische waardevolle en monumentale gebouwen. Van deze panden zijn er een aantal aan te wijzen die een (potentieel/te herstellen) directe samenhang vertonen met de tuin. Deze samenhang verhoogt de waarde van het gebied. Het merendeel van de gebouwen zijn in slechte staat, maar hebben veel potentie in zich. Een deel van deze bebouwing staat met z'n rug naar de tuin toe. Een ander deel van de bebouwing heeft een potentiële of te herstellen relatie met tuin.

- Tuinhuis (1) heeft zijn hoge architectuur- en bouwhistorische waarde behouden en is daardoor een gemeentelijk monument. Het gebouw dient gerenoveerd te worden. Het tuinhuis kan als tuinsieraad aangemerkt worden. De relatie met de tuin is echter nu ver te zoeken, mede vanwege de het stalen hek dat er om heen gaat.
- Pand (2) momenteel opslagruimte geen monumentale waarde. Potentieel rol in relatie tot tuin
- Pand (3) In het gebouw zit een technische ruimte. Orde 2 pand.
- Pand (4) De woning (nummer 4) entree vanaf de tuin
- Tijdelijke noodgebouwen (5)
- Monumentale Panden (6) met doorlopende classicistische gevel. Langs de Ceciliasteeg is rond 1930 een archiefvleugel aan het complex gebouwd. Historisch binnenstadsteegje die nu is afgesloten. De achterzijden van het eigenlijke gebouwencomplex vertonen een grote verscheidenheid aan architectonische vormen en details uit diverse eeuwen.
- De historische situatie waarin de tuin meer als hof en dus als semi- openbare ruimte fungeerde, is in de huidige situatie geheel teniet gedaan door het plaatsen van containers en het hekwerk.
- Woningen (7) jaren 80 raampartijen gericht op tuin

Ensemble bebouwing en tuin

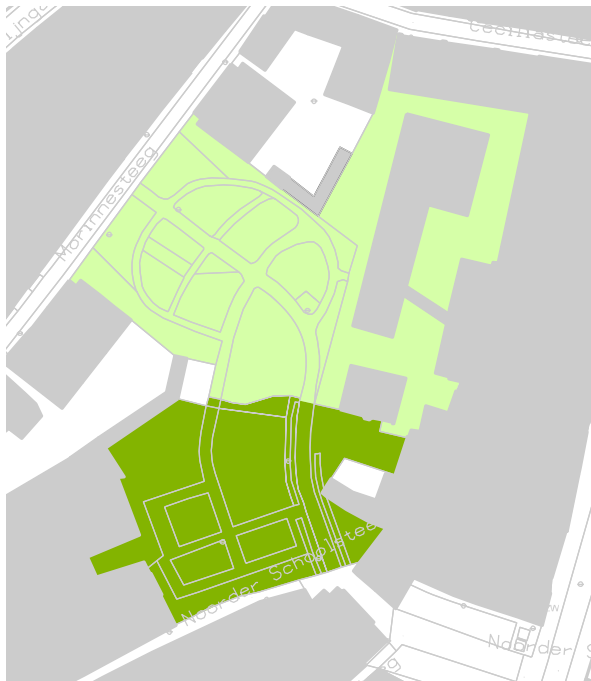
Tuinhuis (1)

monumentale Panden (6)

Tweedeling: lager noord- en hoger zuiddeel

Het noordelijke lager gelegen deel

Het zuidelijke hoger gelegen deel

Tuinindeling

2 delen

De tuin kent door z'n gefaseerde ontstaansgeschiedenis een duidelijk waarneembare tweedeling in een lager gelegen noordelijk deel en een hoger gelegen zuidelijk deel. Deze tweedeling is ook terug te vinden in inrichting (padenverloop, beplanting).

Het lagergelegen noordelijk deel is het meest tuinachtige deel van de Wijngaardtuin. Het kent een gebogen padenverloop met opvallend veel vertakkingen. In het noordelijk is met enige moeite mogelijk een verwijzing naar het tuinontwerp van Zocher te herkennen, al is het padenverloop in de loop van tijd wel veel verlegd. Ook zijn de oorspronkelijke vloeiende lijnen wat minder vloeiend.

De hogerliggende zuidzijde (ongeveer 1/2 meter bestaat uit een nog rationeler gedeelte. Het is met paden en gras opvallend soberder ingedeeld. Dit gedeelte was ooit bebouwd en is in een latere fase bij de Wijngaardtuin gaan horen. Het duidelijk afwijkende hoekige padenverloop lijkt nog aan deze bebouwde periode te verwijzen. De bomen in dit deel zijn aanzienlijk jonger. De huidige inrichting verraadt dat dit hogere deel -veel meer dan het zuidelijke deel- een gebruiks- of verblijfsfunctie heeft. Het wordt bijvoorbeeld gebruikt door een grote groep mensen om carrillionconcerten met zicht op de Bavo bij te wonen.

Reliëf: niet volledig benut

In de huidige inrichting wordt dit interessante gegeven nauwelijks benut. Door het afplanten met een hulsthaag van de steilrand van het noordelijk deel wordt dit hoogteverschil eerder 'weggewerkt' dan aangewend.

Beplantingsranden en open midden

De tuin kent in opzet een duidelijke indeling van ruimte en massa. Het betreft een centraal open gedeelte met bomen omzoomd door hogere begroeiing zoals hagen en middelhoge beplanting.

Er is daarmee in de inrichting van de tuin duidelijk zichtbaar gereageerd op de vele achterkanten, hekken, schuttingen die de tuin begrenzen. Er is beoogd om de tuin een groen aanzien te geven door het aanbrengen van opgaande beplantingsranden. Daar waar de tuin wordt begrensd door een gebouwwachterzijde is veelal een groene heesterrand danwel haag geplant. Er lijkt in de huidige situatie nauwelijks een samenhang te zijn in deze beplantingen. Beplanting varieert groenblijvende soorten als hulst, een rhododendronpluk, een ligusterhaag, een struikenrand, vuurbes etc.

De huidige opzet resulteert in een sfeer van een rustige geheime binnentuin.

Open midden, verdichte rand

Open middengebied: bomen op gras

Afgeplante wanden

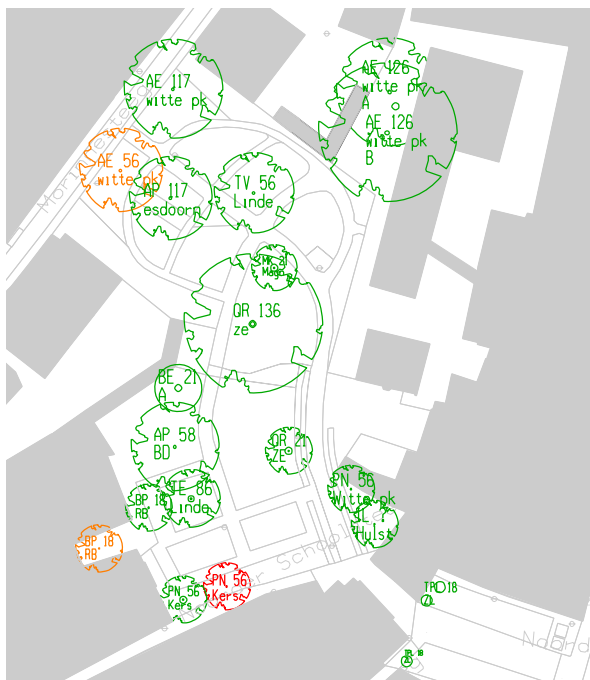

Opzet bomenplan

Bepalend voor beeld en karakter van de tuin zijn de bomen. De meeste verkeren in goede staat.

De twee 126 jaar oude kastanjes in het noordoostelijk deel dat thans middels een hek is afgescheiden van de tuin verraadt dat dit deel ooit tot de tuin hoorde die door Zocher werd ingericht. De oude bomen dragen bij aan verstillings.

*In groen de monumentale bomen (Zocher)
en in het rood een projectie van het oude
padenverloop van Zochers paden*

De kwaliteit van de bomen: groen is goed, oranje is middelmatig en rood is slecht.

Ecologie

Ondanks de ligging midden in de stad heeft de Wijngaardtuin voldoende potentie om een ecologisch waardevol gebied te vormen voor kleine zoogdieren, insecten en vogels. In de huidige situatie worden niet alle kansen hiertoe goed of volledig benut.

Bomen

De oude inheemse bomen (linde (bloei), kastanje (bloei) en eik (blad schors, eikels) zijn behalve beeldbepalend een belangrijke voedselbron voor insecten en vogels en een foerageergebied voor vleermuizen

bodembedekker

De dichte onderbegroeiing (bodembedekkers) zorgt ervoor dat kleine zoogdieren (muizen) voorkomen. Dit is een voedselbron voor bezoekende vogels waaronder de bosuil die in de tuin wordt waargenomen.

wanden/ randen

Vrijwel de gehele Wijngaardtuin wordt ingekaderd door gemetselde (deels historische) muren. Een groot deel van deze muren is momenteel afgeplant en aan het zicht onttrokken. Omwille van beeldkwaliteit zouden deze muren zichtbaar moeten zijn als een eenduidige tuinwand. Randen/ wanden zijn daarnaast in potentie ecologisch waardevol. Een voorbeeld is de zuidelijke tuinmuur, afgeplant met uitgegroeide struiken. Deze muur zou met een lage bodembedekker/en daarboven bomen (bijvoorbeeld leibomen) zowel qua beeld als ecologische waarde beter tot z'n recht komen.

Bloeiende kastanje

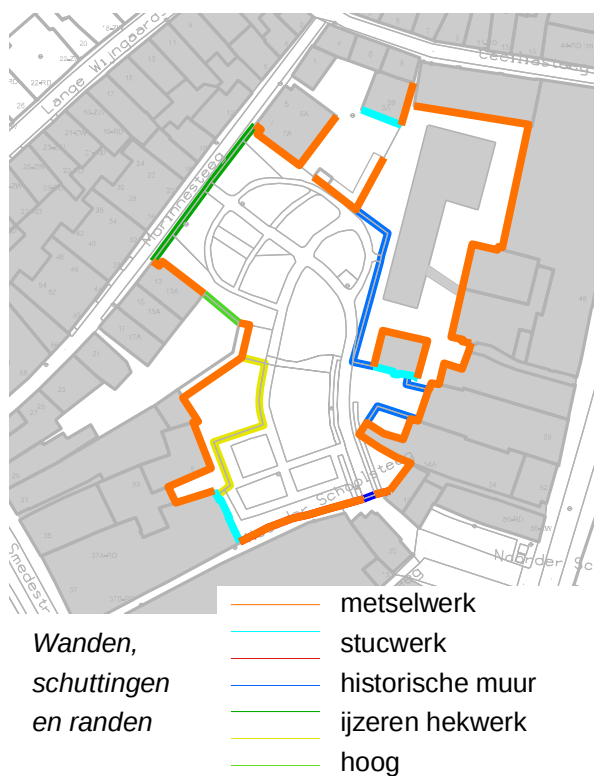
Bodembedekker biedt beschutting aan kleine zoogdieren

Muur verstopt achter oude uitgegroeide heesters

Bollen/stinzenbegroeiing heeft behalve een aangenaam beeld ook ecologische meerwaarde

Wanden, schuttingen en randen

De Wijngaardtuin is in zijn geheel omgeven door achterkanten van bebouwing, schuttingen en bergingen. Materiaal en uitvoering varieert van hout, begroeiing, metselwerk, staal.

Metselwerk (in oranje aangegeven) komt het meeste voor, hoewel in verschillende mate van kwaliteit. De erfscheiding aan de Noorder Schoolsteeg is een historische muur. De recente erfafscheiding tussen de tuin van Jansstraat 42-46 verdeelt de tuin helaas zowel fysiek als visueel in tweeën. Het stalen hekwerk (donkerblauw aangegeven) dat hiervoor is gebruikt draagt niet bij aan de kwaliteit.

afgeplante muren

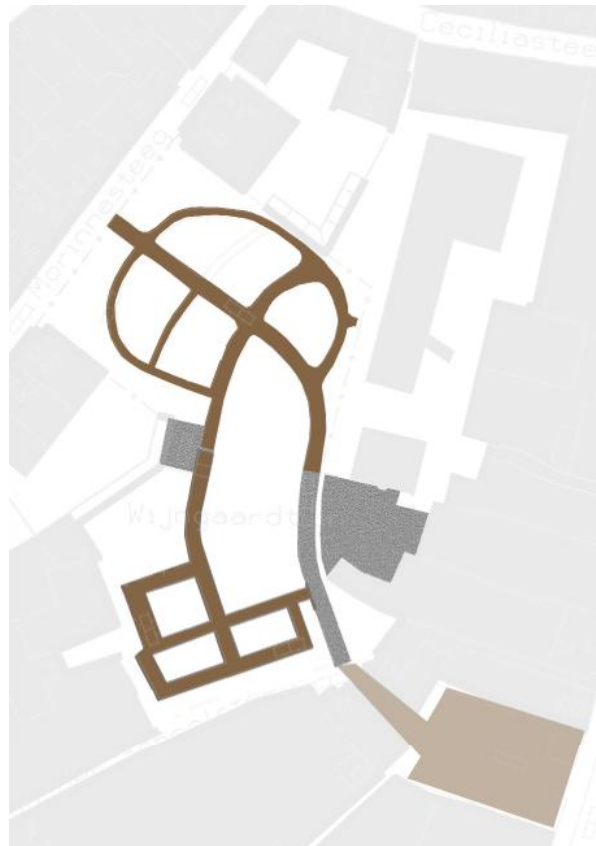
afgeplant hekwerk

Verharding

Het padensysteem bestaat uit een slingerend hoofdpad tussen beide entrees met daarvan afgeleid in beide tuindelen een aantal gebogen (noord) en rechte (zuid) zijpaden.

Ten opzichte van het tuinoppervlak is het aantal paden en het oppervlak verhard gebied opvallend hoog. Met name de noordelijke tuin komt zeer druk ingericht en verhard over.

De tweedeling in materiaal (betonsteen en gebakken materiaal) oogt rommelig. Het is deze opdeling en onrustig padenverloop, de veelheid aan verschillende verhardingsmaterialen en afscheidingen die de huidige tuin een wat rommelig en onsamenhangend beeld geeft.

Verhardingenkaart: in bruin de gebakken klinkers, in donkergrijs het beton

Verschillende materialen: rommelig beeld

Verschillende materialen: rommelig beeld

Toegangen van de Wijngaardtuin

Toegangen en entrees

De Wijngaardtuin heeft een verscholen ligging. De ontsluiting is via smalle stegen en vanaf het parkeerterrein Jansstraat

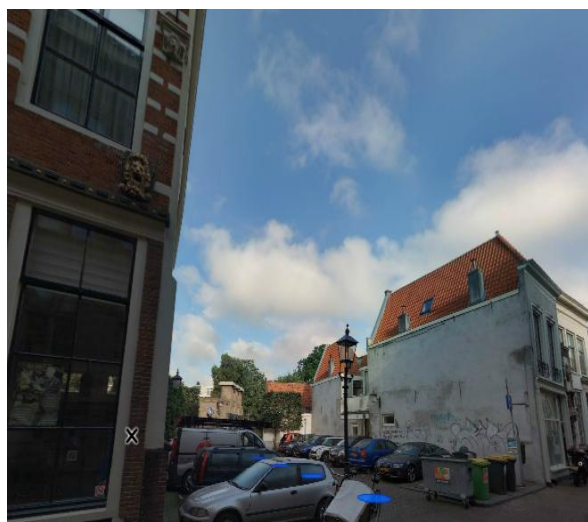
Er is een nauwe samenhang tussen de entrees van de tuin en de omringende bebouwingsschil

De toegang van de Morinnesteeg (A) is het duidelijkst gemarkeerd en sluit goed aan op de Smedestraat. Deze doorgang is onderdeel van een wandelroute door de stad. Toegang vanuit de Jansstraat (B) heeft geen allure.

Entree Morinnesteeg (A)

Het contrast tussen de twee hoofdentrees is groot. De noordwestelijke entree (A) kent een samenhang tussen de gemetselde tuinmuur en een sierlijk gietijzeren poorthek. Deze toegang geeft een mooi en een wijds doorzicht op de wijngaardtuin. De zuidentree (B) bestaat uit een goedkoop functioneel hekwerk. Deze toegang van de wijngaardtuin wordt gemarkeerd door het vervallen pand (Noorder Schoolsteeg 17).

Entree Jansstraat (B)

Herstelkans samenhang grote Wijngaardtuin

Met ontwikkelingen rond Jansstraat 46 zullen de portocabins worden verwijderd en zal het noordoostelijke deel weer als een privetuin behorend bij de bebouwing gaan fungeren en de beoogde bebouwingsfunctie ondersteunen.

20ste eeuwse/
huidige contour

Zocher contour
(19e/20e eeuw)

Met deze ontwikkeling is er een unieke kans om de ruimtelijke samenhang tussen de privetuin van Jansstraat 46 en het gemeentelijke deel van de tuin te herstellen. Middels een eenduidige inrichting kunnen beiden delen weer worden gekoppeld tot een ruimtelijk geheel: een grote Wijngaardtuin.

Hiernaast is hier in groen een voorbeeld van gegeven waarbij het herstel van de oude Zocher inrichting als leidraad is genomen. Hierbij kan de oude samenhang in inrichting van de noordelijke tuin hersteld worden. De monumentale bomen die thans in verschillende door hekwerken in van elkaar afgesneden gedeeltes staan dan weer in dezelfde grote tuin.

21ste eeuw/toekomstige contour

Als ruimtelijk onderdeel van een groter gebied zal de privetuin fors aan kwaliteit en betekenis winnen. De Wijngaardtuin als samenhangend geheel van bebouwing en tuin zal in een grotere omvang een aantrekkelijker, overzichtelijk, veilig en beter bruikbaar groengebied vormen en aan betekenis in de Haarlemse binnenstad winnen.

Een samenhangende inrichting waarbij de randen, de beplanting en het padenverloop, en de materialisatie in alle tuindelen op een eenduidige manier worden vormgegeven zal het gehele gebied een forse kwaliteitsimpuls geven.

Privetuin en gemeentelijke tuin een ruimtelijk
geheel: grote Wijngaardtuin

Huidige gebruikservaring van omwonenden en stakeholders

Wandeltuin

Verblijven: eigen stoelen mee

Concerten

begrenzings: afgeplante hekken

Tijdens het proces om tot een beeldkwaliteitsplan te komen is er een schets en inventarisatiemiddag georganiseerd voor omwonenden. Tijdens de middag zijn er drie werkgroepen aan de slag gegaan.

Deze drie werkgroepen hebben ieder een thema aan de tuin gehangen:

1. Stilteplek in hectische centrum met af en toe muziek en kunst
2. Open tuin voor iedereen Jong / oud / buurt / toerist
3. Behoud oase van rust en groen + verklein hittestress

Gerangschikt naar de zelfde thema's als in de analyse kwamen verder de volgende waarden naar voren:

Cultuurhistorische waarden

De historie van de plek is waardevol, maar te weinig zichtbaar gemaakt.

Tuinindeling

De hoogteverschillen en lijnen in de tuin zijn interessant, maar worden niet optimaal uitgenut in het ontwerp.

Bomen en beplantingsplan

De oude monumentale bomen die zijn omgehakt worden gemist, er ontbreekt daardoor ook een stukje historie. Bloeiende planten worden gemist. Dit geldt ook voor het grasveld, waar nu geen bloemen staan. Het park is niet in alle seizoenen even aantrekkelijk doordat het inrichtingsplan niet zo is ontworpen. Dat er geen wingerd of druiven groeien doet de naam Wijngaardtuin geen eer aan.

Ecologie

Er zijn niet genoeg groene struiken voor insecten en vogels. Ook wordt er niet voldoende gedaan met regenwater.

Wanden en randen

De wanden die niet vergroend of een oude wand zijn, dragen niet bij aan de kwaliteit van de Wijngaardtuin.

Verharding en inrichting

Er is te veel verharding in de tuin. De padenstructuur wordt gewaardeerd, maar kan verbeterd. De materialisering kan aan kwaliteit winnen. De lantaarns zijn een meerwaarde en er is een gemis van bankjes.

Toegangen

De toegankelijkheid van de Wijngaardtuin is niet optimaal. Ter plaatse van de zuid-oostentree in combinatie met de relatie met de Jansstraat is de entree rommelig en verborgen. Ook is de hoofdroute tussen beide entrees niet optimaal. Beide entrees hebben een opknapbeurt nodig.

Evenementen en horeca

De grasvelden bieden door de inrichting onvoldoende mogelijkheid om te picknicken en spelen. Er is interesse in kleinschalige evenementen met rollende keukens, meer kunst, expositie en rondleidingen in combinatie met speelvoorzieningen met een natuurlijke uitstraling

De functie van het podium is goed, maar ligt uit zicht. Het podium biedt op dit moment te weinig mogelijkheden, omdat het bijvoorbeeld niet overdekt is.

Het is goed dat er geen horeca in de wijngaardtuin is. Met de komst van horeca zou het een andere plek worden (commercieel) en zou het een breekpunt met geschiedenis zijn. Dat geldt ook voor bevoorrading via de tuin.

Openingstijden

Het is jammer de Wijngaardtuin in het weekend en op zomeravonden niet open is.

inrichting

Aanvullend op de beschouwingen van de omwonenden

Wijngaardtuin

De Wijngaardtuin lijkt, mede door de afwezigheid van bankjes, niet of nauwelijks ingericht als verblijfsgebied maar voornamelijk als groen decor voor een onderdeel van een interessante binnendoorroute

Tuin als groen decor: plek voor evenementen en specifiek gebruik

Er zijn dan ook specifieke groepen gebruikers zoals de Vrienden van De Bavo die op gezette tijden gebruik maken van de tuin. De betonnen plaat halverwege de tuin doet bij tijd en wijle dienst als podium voor openluchtconcerten. Voor het publiek worden bankjes neergezet.

Het is een specifieke locatie voor kleine kunstevenementen en groepsgebeurens zoals het carrillionconcert bijgewoond door de Vrienden van de Bavo.

Waardestelling

Algemene Historische Waarden

De Wijngaardtuin kent hoge algemene historische waarden als binnenstedelijk groengebied dat al eeuwenlang als groene enclave in de dichtbebouwde Haarlemse binnenstad ligt. Haarlem kent natuurlijk veel hofjes die eveneens aan dit criterium voldoen, maar de Wijngaardtuin heeft onmiskenbaar een status aparte. De tuin speelt in de wordingsgeschiedenis van de stad Haarlem steeds een andere rol; aanvankelijk als akkerbouwgebied, daarna als kloosterterrein, als 17e eeuwse 'schone tuin' en later als openbare landschapstuin met de Zocherfase (eind 19e eeuw tot ver in de 20ste eeuw als hoogtepunt. Al met al is de globale wordingsgeschiedenis van de stad Haarlem nauw verbonden met die van de Wijngaardtuin.

Tuinhistorische waarden

Vanuit de tuinhistorie kent met name de Zocherfase een specifieke hoge waarde. De Zocherfamilie is onlosmakelijk verbonden met Haarlem, niet alleen door de ontwerpen, maar ook doordat de kwekerij van de familie in Haarlem gevestigd was. De aanwezigheid van een onbekende Zochertuin, ontworpen door J.P. Zocher, op zo'n prominente plek in de Haarlemse binnenstad is uitzonderlijk en uniek. De tuinaanleg is overgeleverd in de ontwerptekening en deels ook behouden in situ.

De tuinhistorische waarden van de Wijngaardtuin zijn hoog. De Zocherfase in het noordelijke deel van de tuin wordt in de Haarlemse context als uitzonderlijk gezien. Behoud van de nog aanwezige restanten is essentieel. Echter, bij historisch groen is het verdwijnen van deze tastbare sporen een kwestie van tijd. Daarom strekt het zeer tot aanbeveling om de Zochertuin in aanleg en beplanting te reconstrueren zodat deze kan voortbestaan ook als de overgebleven bomen aan vervanging toe zijn. Reconstructie van (delen van de) de Zochertuin is zeer wel mogelijk dankzij het behouden gebleven ontwerp, en verdient aanbeveling boven het toevoegen van een nieuwe fase in het noordelijke deel. Alleen door reconstructie van het ontwerp kan deze cultuurhistorisch meest waardevolle fase van de wordingsgeschiedenis van de tuin afleesbaar blijven.

Bouwhistorische waarden

De tuin kent als open groenstructuur weinig specifieke bouwhistorische waarden. Bouwhistorisch waardevol is de stenen muur die de zuidzijde van de tuin begrenst en waarvan sporen aan de bebouwing aan de westkant zijn aangetroffen. De muur is bovendien als grensobject nauw verbonden is met de wordingsgeschiedenis van de tuin. Het is momenteel onduidelijk welke status deze muur heeft. Behoud is echter essentieel.

Monumentale waarden van specifieke objecten

De steeg tussen Janstraat nr 46 en Jansstraat 48 die toegang geeft tot de privétuin is aan de zijde van de Jansstraat voorzien van een gevel die visueel deel uitmaakt van de gevel van Jansstraat 48. Aansluitend achter de gevel is het pad enkele meters diep overkluist door een klein poortgebouw met een lessenaarsdak dat onderdeel is van Jansstraat 48. De gevel en het poortgebouw zijn monumentaal. Daarnaast bevinden zich nog enkele muren in deze tuin met monumentale waarden.

Ruimtelijke waarden: Rust

Ruimtelijk vormt het grotendeels nog lege gebied een voor de Haarlemse 'volle' binnenstad relatief zeldzaam voorbeeld van een onbebouwd gebleven terrein. De tuin is een van de grootste groene binnenterreinen in het oude centrum. Het groene beeld van grote deels monumentale bomen op gras in combinatie met de rust die er heerst, is uniek in de oude stad.

De ensemblewaarden tussen tuin en de gebouwde omgeving geven een extra dimensie aan de tuin.

De feitelijke inrichting van de tuin is in verloop van tijd echter verwaarloosd en door ad hoc aanpassingen ernstig gefragmenteerd geraakt. Dit is aanwijsbaar in vrijwel alle lagen. Het resultaat is een wat rommelig en onsamenhangend geheel. Een samenhang tussen inrichting en gebruik is niet in alle lagen zichtbaar.

Er ligt een grote kans om het oppervlak en de grootte van de tuin weer te herstellen met de ontwikkelingen op het perceel van de voormalige rechtbank.

Ecologische en groenwaarden: Groen

De monumentale bomen en bomen van meer dan 50 jaar oud op gemeentelijk terrein en de kastanje in de tuin van Jansstraat 42-46 zijn waardevol en dienen behouden te blijven. Ze bepalen het groene karakter van de tuin. Op dit moment zijn er geen specifieke ecologische waarden van groengebied bekend.

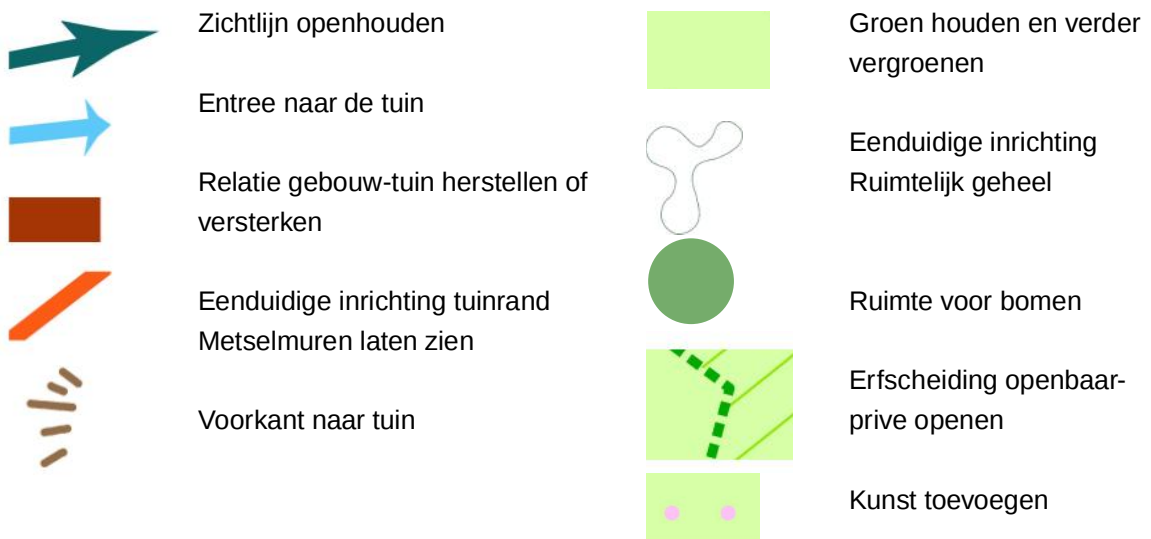
Ensemblewaarden (samenhang tussen bebouwing en tuin)

De tuin dankt het gesloten en verborgen karakter aan de bebouwingsdichtheid eromheen. De tuincontour en tuinruimte wordt bepaald door de achterkanten van de bebouwing in afwisseling met panden die voornamelijk op de tuin zijn gericht. Ook de tuilmuren en hekwerken versterken de sfeer. Oude tuilmuren dragen bij aan beslotenheid en hebben zelf monumentale waarde. De achterkanten van de bebouwing (wanden van de Wijngaardtuin) zijn over het algemeen van metselwerk en geeft een eenduidige uitstraling. Jansstraat 46 is in de huidige situatie van de oude tuin is afgescheiden, maar kan in potentie weer een sterke samenhang krijgen met de tuin. Dit geldt ook voor het bij de Jansstraat behorende tuinhuis, dat ten opzichte van de overige bebouwingsrand ver de tuin in steekt. Vanuit de tuin is er ruim zicht op de volledige breedte van het schip van de Bavo en zicht op dak en toren van het Noord-Hollands Archief (Sint Janskerk).

Gebruikswaarden vanuit omwonenden en gebruikers: Cultuur

- Oase van rust en stilte
- Tuin goed gebruikt voor kunst en cultuur
- Gewaardeerd als groen verblijfsgebied
- Open tuin voor iedereen, flexibel bruikbaar voor diverse groepen

Visiekaart Schone tuin

Toekomstbeeld Wijngaardtuin Schone tuin

Behouden en verbeteren 3 pijlers: Rust, Cultuur en Groen

Uit de analyse en waardestelling komen drie pijlers naar voren om te versterken: Rust, Groen en Cultuur. Deze drie waarden komen samen in de visie op de tuin: de Schone Tuin.

I Schone tuin: Rust

- Behouden van het karakter van een besloten stadstuin
- Versterken samenhang tuin en omringende bebouwing
- Schoon: Eenduidigheid in alle inrichtingsaspecten

De Wijngaardtuin heeft het unieke karakter van een omsloten maar toegankelijke tuin. Een tuin met een verstild en besloten karakter dat wordt ingegeven door de verscholen ligging. Dit gegeven is essentieel en moet behouden blijven. De tuin is een openbare stadstuin, maar zal altijd een plek zijn waar men te gast is. Een plek die afgesloten kan worden en waar omwonenden zich verantwoordelijk voor voelen. De Wijngaardtuin is geen stadspark. Rust en stilte zijn belangrijke kwaliteiten in deze tuin. Het type gebruik voegt zich hiernaar. Verpozen met respect voor de fysieke en historische context. Rust komt terug in een eenduidige en samenhangende inrichting.

II Schone tuin: kunst en cultuurtuin

- Versterken betekenis als plek voor kunst en cultuur
- Verbeteren mogelijkheden voor kunstuitingen
- Schoon: inrichten als kunstuin, kunstopodium

Het unieke karakter van de Wijngaardtuin is een plek met een rijke culturele achtergrond, waarbij het ontwerp voor Zocher van de tuin een belangrijke rol speelt. De tuin is in het huidige tijdperk een plek voor het beleven, vertonen en aanschouwen van kunst en cultuur. Het versterken als plek voor kunst en cultuur is daarmee een uitgelezen kans. De tuin kan uitgroeien tot een tuin waar een podium geboden wordt aan kleinschalige kunstuitingen en evenementen en een tuin die plaats biedt aan kunstobjecten/beelden. Ook de unieke rol als podium voor het carillonconcert van de Bavo wordt versterkt. De aanwezige gebouwtjes in de tuin kunnen plek bieden voor ateliers, galeries en of tentoonstellingen.

III Schone tuin: Groen

- Vergroenen
- Versterken verblijfskwaliteit
- Vergroten (monumentale) kwaliteit van het groen

De Wijngaardtuin krijgt een grotere gebruiksrol en betekenis in de binnenstad als groene verblijfsplek met een hoge ruimtelijke kwaliteit. Genieten van stilte in groene rustige omgeving, fraaie beplanting, monumentale bomen. Een overzichtelijke, groene, natuurlijke tuin die in het groen ontwerp en de aandacht voor ecologische waarden, de monumentale en architectonische kwaliteit van de omringende bebouwing weerspiegelt. Een tuin bovendien die één geheel vormt maar waarin er ruimte is om naar verschillende tijdsfases en aanlegperiodes te refereren. Het groene beeld, fraaie bomen op gras voert daarbij de boventoon.

De visie (Rust, Cultuur en Groen) vertaald in maatregelen

Grote Wijngaardtuin: ruimtelijke samenhang gemeentetuin met tuin Jansstraat 46

- Hekwerk en beplanting tussen de wijngaardtuin en de achtertuin Jansstraat 46 verwijderen.
- Verwijderen van de portocabines.
- Overgang privé / openbare tuin voorzien van entree/doorgang en doorgaand padenverloop.

De bebouwing in en rond de tuin: vergroten samenhang met tuin

- Behoud en renovatie van de historisch waardevolle bouwelementen (zoals tuinmuren).
- Renovatie gemeentelijk vastgoed, samenwerking zoeken met particuliere eigenaren.
- Toevoegen van een rustige publieksfunctie.
- Openstelling toegangspoort van de oude steeg aan de Jansstraat openen, ook voor een betere aansluiting op de Lombardsteeg en de Begijnesteeg.
- Waar mogelijk plintfunctie toevoegen gericht op tuin.
- Bij openstelling wordt Jansstraat 46 ook weer onderdeel van de bebouwingsschil rond de tuin: eventueel bebouwing toevoegen om kwaliteit toe te voegen.

Tuinwanden en achterkanten bebouwing

- Schoonmaken gemetselde muren, verwijderen stucwerk.
- Muren zichtbaar maken: verwijderen diverse hagen en opgaande beplanting langs wanden.
- Aanbrengen eenduidig principe van transparante beplanting aan randen waarbij de gemetselde muren zichtbaar zijn: lage bodembedekker/vaste planten met boompjes.

Tuininrichting en gebruikswaarde

- Openbaar gedeelte en het privé/semi-openbaar gedeelte eenduidige vormgeving van paden en verhardingen (vormtaal, materialisatie, inspiratie vormt de stijl van Zocher).
- Zuidoostentree vanaf Jansstraat vormgeven conform de entree aan de Morinnesteeg.
- Het versterken van de verbinding met de Jansstraat, door de hoofdroute tussen beide tuinentrees in materiaal eenduidig te maken en door te trekken totaan de Jansstraat.
- Verbetering (verblijfs)gebruikswaarde van de tuin, plaatsen van bankjes.
- Inzetten op terugdringen verhard oppervlak.
- Verwijderen betonnen elementverharding.
- Toevoegen duurzame materialen: gebakken klinkers, natuursteen, halfverharding.
- Hoogteverschil tussen noordelijke en zuidelijke tuin aanwenden als verbijzondering (bijvoorbeeld een natuurstenen band als zitelement), niet wegstoppen achter beplanting.
- Toevoegen banken.
- Podium opknappen.
- Toevoegen kunstwerken.

Beplanting

- Beheer toespitsen op behoud inheemse soorten en toepassen van inheemse soorten en toepassen van beplanting uit oorspronkelijke beplantingslijst.
- Behoud monumentale bomen, optimale groeiruimte, groeiplaatsverbetering bomen.
- Vervangen gekapte monumentale kastanje.
- Geen bebouwing toegestaan onder de projectie van de bladerkroon.
- Zoeken naar mogelijkheden om openingstijden te verruimen.
- Ontwerp natuur- inclusief.

Verwijderen portocabins, verwijderen hek en beplanting tussen openbare en privétuin

Verwijderen hekwerken

Renovatie, versterken relatie met tuin, toevoegen cultuurfunctie

Entree Jansstraat conform entree Morinnesteeg

Verwijderen diverse hagen en beplantingsranden aan de tuinwanden

Podium opknappen, hoogteverschil laten zien en gebruiken (zitband), haag verwijderen

Minder verhard, meer groen, optimale groei-condities voor bomen, inheems, ecologie

Verwijderen betonverharding, gebruik van gebakken klinkers, natuursteen, halfverharding

De visie vertaald in Beeldkwaliteit en aanbevelingen

Aanvullende criteria behorende bij de Nota Ruimtelijke Kwaliteit

- Architectonische ingrepen dienen het herstel van de samenhang bebouwing en tuin: van achterkant voorkant naar tuin maken.
- Bebouwing direct grenzend aan de Wijngaardtuin is gericht op de tuin, dit geldt met name voor de panden aan de Jansstraat 42-46.
- De overgang tussen privé en openbaar is vloeiend; De overgang openbaar/ privé wordt zorgvuldig en geleidelijk vormgegeven door het inzetten van een tussendomein zoals bijvoorbeeld stoepjes, bordessen, entree gebouwtjes, voortuinen, luifels etc.
- Aan- en uitbouwen zijn ondergeschikt en vormen een welbewust contrast met de dichte, monumentale gevels.
- Aan- en uitbouwen zijn van hoge kwaliteit, passend bij een openbaar gebied.
- Erfafscheidingen zijn architectonische vormgegeven en van hoogwaardig en duurzaam materiaal.

Aanbevelingen

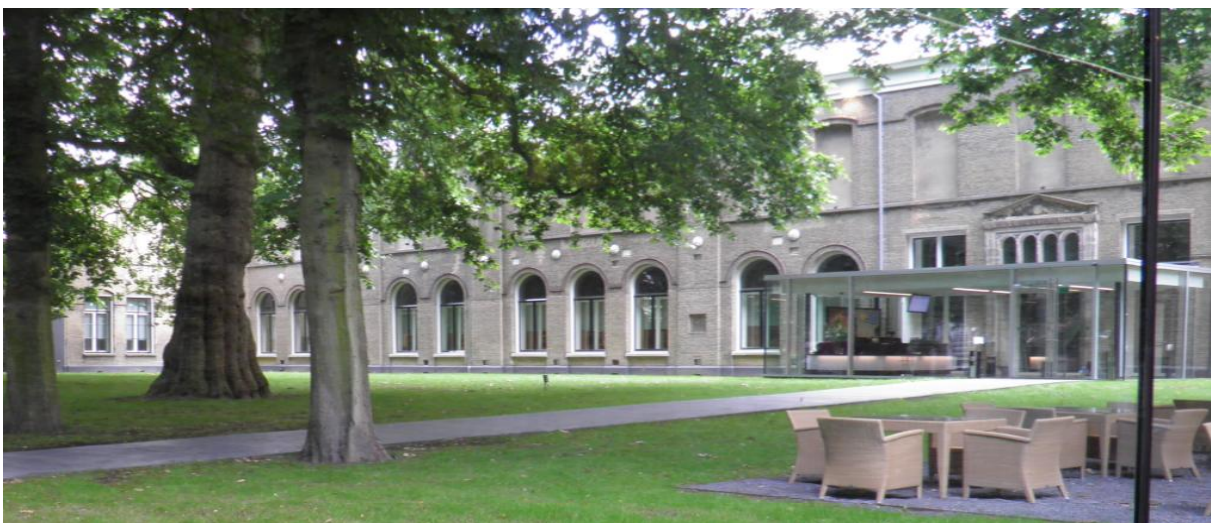
- Nader onderzoek, specifiek naar de bewoningsgeschiedenis van de percelen om de tuin heen.
- Nader onderzoek naar de Zocherfase ten behoeve van de doorontwikkeling van de tuin.
- Nader onderzoek ecologische waarden tuin.
- Gelijktijdig ontwerp voor de wijngaardtuin en de tuin achter Jansstraat 42-46.

Overgrote deel van de tuinwanden bestaat uit gemetselde muur: oude tuilmuren en achterkanten: een kans voor een eenduidige benadering van de tuinrand

Vergroenen, terugdringen verharding, eenduidige inrichting: rust en samenhang in vorm en materiaal

Vergroten van de tuin door herstel samenhang der delen, Vergroten samenhang tuin en bebouwing. Kans bij Jansstraat 46: achterkant kan voorkant naar de tuin worden

Bijlage: originele beplantingsplan Van Zocher

Oldenburger, C., & Oldenburger, J. (2011, Oktober 26). Zochers online: Groenprojecten van de Zochers in perspectief. Opgeroepen op Maart 31, 2016, van Oldenburgers.nl: <http://www.oldenburgers.nl/pdf/zocher-online.pdf>

De Zocherfase is van zeer hoge cultuurhistorische waarde omdat de Zocherfamilie onlosmakelijk is verbonden met Haarlem en vanwege het feit dat er een restant van die tuinaanleg behouden is. Naast een heldere beschrijving van de ontwerpstyl van L. P. Zocher en de resterende monumentale bomen, hebben we gegevens van de kwekerij van de Zochers. Hoewel er in de tijd van de Zochers nog niet met beplantingsschema's werd gewerkt, zijn er wel plantencatalogi van de kwekerij van de Zochers zijn bekend. Dankzij deze gegevens kan er een inschatting gemaakt worden van het beplantingsplan en is hebben we een unieke kans om de oude Zocher inrichting als leidraad nemen voor de herontwikkeling van de Wijngaardtuin.

Door middel van catalogi van de firma Zocher en voorbeelden van plantlijsten, kan er een haalbaar inheems beheersbaar plan gemaakt worden.

De catalogus van de Boomkwekerij en Bloemisterij bij den Architect J.D. Zocher op Rozenhagen bij Haarlem (ca. 1830)

De volgende bloemgevende bomen en heesters staan met een sterretje aangegeven. Dit heeft te maken met de heersende parkmode uit die tijd.

- Bloeiende heesters langs de paden
- Bloeiende bomen als solitair of als tweede laag achter de heesters

De volgende bloemdragende bomen en heesters worden aangegeven met een sterretje:

- Aesculus (wilde kastanje) in 18 soorten/vormen
- Amygdalus (amandel) in 12 soorten/vormen
- Atrage (Clematis) in 3 soorten/vormen
- Azalea (tegenwoordig de 'Rododendron) in 43 soorten/vormen
- Baccharis (kruisstruik) in 2 soorten
- Berberis (zuurbes in 7 soorten/vormen
- Bignonia (trompetklimmer en meer?) in 4 soorten/vormen
- Calycanthus (specerijstruik) in 4 soorten/vormen
- Ceanothus (Amerikaanse sering in 4 soorten/vormen
- Cercis (Judasboom) in 3 soorten/vormen
- Chionanthus (sneeuwvlokkenstruik)
- Clematis (bosdruif) in 14 soorten/vormen
- Clethra (schijnels) in 2 soorten
- Coluthea (blazenstruik) in 4 soorten/vormen
- Corchorus (waarschijnlijk bedoeld Kerria, ranonkelstruik)
- Cornus (komoelje) in 13 soorten/vormen
- Coronilla (kroonwikke)
- Cotoneaster in 4 soorten/vormen
- Crataegus (meidoorn) in 42 soorten/vormen

- Cytisus (brem) in 16 soorten/vormen
- Daphne (geen Nederlandse naam) in 10 soorten/vormen
- Dirca (geen Nederlandse naam, of oude naam lederhout)
- Eccremocarpus (klimplant, geen Nederlandse naam)
- Erica (dopheide) in 6 soorten/vormen
- Euonymus (kardinaalsmuts) in 12 soorten/vormen
- Genista (verfbrem) in 5 soorten/vormen
- Glycine (klimplant, = Wisteria, blauwe regen) in 2 soorten
- Halesia (sneeuwklorkesboom) in 3 soorten
- Hibiscus syriacus (Altheastruik) in 6 vormen
- Hortensia (geen Nederlandse naam)
- Hydrangea (geen Nederlandse naam) in 3 soorten/vormen
- Hypericum (hertshooi) in 4 soorten/vormen
- Jasminum (jasmijn) in 6 soorten/vormen
- Kalmia (lepelboom) in 8 soorten/vormen
- Lonicera (kamperfoelie) in 22 soorten/vormen
- Lycium (boksdoorn) in 4 soorten/vormen
- Maclurea (osagedoorn)
- Magnolia (geen Nederlandse naam) in 11 soorten/vormen
- Mespilus (mispel) in 17 soorten/vormen
- Ononis (stalkruid)
- Paeonia (pioen) in 2 soorten
- Philadelphus (boerenjasmijn) in 9 soorten/vormen
- Potentilla (ganzerik in 2 soorten)
- Prunus (pruim) in 40 soorten/vormen
- Pyrus (peer) in 28 soorten/vormen
- Rhododendron (geen Nederlandse naam) in 68 soorten/vormen
- Rhodora (blauwe azalea)
- Rosa (roos) in 15 soorten/vormen
- Ribes (bes) in 13 soorten/vormen
- Robinia (acacia) in 29 soorten/vormen
- Rubus (braam) in 9 soorten/vormen
- Sambucus (vlier) in 8 soorten/vormen
- Sorbus (lijsterbes) in 15 soorten/vormen
- Spartium (Spaanse brem) in 7 soorten
- Spiraea (geen Nederlandse naam) in 21 soorten/vormen
- Symphoria (sneeuwbes) in 2 soorten
- Syringa in 11 soorten/vormen
- Ulex (gaspeldoorn) in 2 soorten/vormen
- Vaccinium (o.a. bosbes) in 10 soorten/vormen
- Viburnum (o.a. sneeuwbal) in 17 soorten/vormen

De meest voorkomende stinsenplanten die we tegenkomen op tegenwoordige buitenplaatsen van Zocher zijn de *Anemona nemarosa*, *Hyacinthoides non-scripta*, *Corydalis solida*, *Galanthus*

nivalis, Scilla siberica.

Maar vooral door verschillende plantlijsten kunnen we achterhalen wat hij vaak gebruikte. Ook zijn er nog catalogi tussen 1833 en 1835 beschikbaar:

Op de lijst van 14-12-1833:

- Magnolia
- Rhododendron
- Catalpa
- Blauwe sering
- Robinia
- Treurwilg
- Zilverspar
- Zilverbonte esdoorn
- Bonte kastanje
- Bontbladige eik
- Goudbonte esdoorn en els

Op de lijst van 15-03-1834

- Diverse Magnolia's
- Hoogstam moerbeiboom
- Rode Ceder
- Vederesdoorn
- Treurwilg
- Italiaanse populier
- Sering

Op de lijst van 23 maart 1835?

- Diverse esdoorn
- Diverse kastanjes
- Hemelboom
- Diverse berken
- Catalpa
- Crataegus
- Beuk
- Es
- Gleditsia
- Hulst
- Noot. Juniperus
- Plataan
- Populier
- Prunus
- Peer
- Eik
- Robinia

- Rhus
- Wilg
- Linde
- Iep
-

Van sommige bomen was er een enorm sortiment voorradig: Crataegus, Fraxinus, Pyrus, Quercus, Salix en Ulmus.

We kunnen constateren dat Zocher in de jaren 30 graag bontbladige soorten gebruikte en wat de heesters betreft klimmende heesters. Clematis, Hibiscus, Hydrangea, Lonicera, Rhododendron gebruikte hij waarschijnlijk langs pergola's en muren en mogelijk ook langs de stammen van bomen, om daarmee een natuurlijk beeld te bereiken.

Coniferen komen op de lijsten nauwelijks voor. De catalogus van Zocher & Co. Vermeldt onder Pinus, 28 soorten/vormen coniferen inclusief spar, larix en ceder en 7 vormen taxus. Blijkbaar werkte hij nauwelijks met coniferen.

Plantlijst van het voorpark van Kasteel Keppel (1835/1836)

- 40 Italiaanse populieren
- 50 'differente' sparren (15 zilversparren, 15 balsemsparren, 10 Wymouthspijnen en 10 Wymouthspijnen en 10 fijnsparren).
- 20 'grote Castanje Quina'
- 35 hortensia's
- 25 azalea's
- 28 pakken 'groote heesters'
- 85 'pakken (sic) met groenblijvende heesters'
- 75 'pakken met diverse plantsoen'
- 100 'maandrozen in potten'
- 150 dahlia's in 50 soorten en bloemheesters

Plantlijst Begraafplaats Soestbergen, Utrecht (1844)

- Eiken boomen
- Castanje boomen
- Sabina [Juniperus sabina] hulst en Sparrenhout
- Sparrenboschje
- Lindenboomen omzet met Acacia veeren
- Genista [Cytisus scoparius] omzet met Dalias
- Accacia wilde [= Robinia pseudoacacia] en tamme Castanjes
- Maandrozen [Rosa damascena]
- Seringea
- Larixen
- Heesters
- O.I. Kers
- Opgaande berken met gouden regen
- Heesters

- Dalias
- Beuken met Seringea
- Linden met opgaande Accacias
- Berken randen eikenveeren
- Iepen veeren
- Sparrenboom
- Sparrenboomen omzet met bloemhout
- Lindenboomen
- Larixen
- Sparren
- Beukenhout
- Bloemhout
- Linden Accacia
- Iepen en eikenhout
- Wilde Castanjes
- Iepenout
-

Zocher adviseert voor de begraafplaats vooral inheemse boom- en heestersoorten of soorten die al heel lang in cultuur zijn. Coniferen en blijvend groene soorten, die Zocher gebruikt zijn hier: juniperus, hulst en spar.

Plantlijst Noordplantsoen Wageningen (1854)

Bestek en bomenlijst opgesteld door K.G. Zocher, maar bomen zijn niet afkomstig van eigen kwekerij maar afkomstig van boomkweker D. Jager te Kesteren. Wel voorkeur voor bloemheesters en coniferen duidelijk.

- 150 different gesorteerde bloeiende stuiken
- 40 laag geënte heestergewassen
- 25 bottelrozen struiken
- 25 zilversparren
- 20 ordinaire sparren
- 15 Wymouts dennen.

Plantenlijsten Vondelpark Amsterdam

Bij het vondelparkarchief zijn er beplantingaenvullingen – tot 1920- in de archieven aangetroffen. Hoewel de kwekerij officieel in 1917 was opgeheven, heeft de firma nog veel handel kunnen verkopen aan het bestuur van de 'Vereeniging tot Aanleg van een Rij- en Wandelpark te Amsterdam'.

In 1918 was er sprake van:

- 200 bloemstruiken
- 20 doornheesters
- 40 bloemheesters
- 200 kastasjes
- 1000 Doorns
- 2 Dubbele kastanjes

- 17 iepenboomen
- 10 lindenboomen
- 300 bloemstruiken
- 400 iepenveeren & heesters

De levering aan het Vondelpark in 1918 (en zelfs tot 1920) is als een uitverkoop te beschouwen.

Plantlijst van De Breeriet (bos op Twickel, Delden), (1872)

Naast bijzondere bomen, waren de vakken gevuld met hakhout en een enkele maal met opgaande bomen, in monocultuur of gemengde aanplant. Het ging hier om:

- Elzen (hakhout en opgaande bomen)
- Iepen (opgaande bomen, telgen, hakhout)
- Eiken (opgaande bomen, telgen, hakhout)
- Elzen
- Dennen
- Berken
- Beuken
- Peppels

b. 185.

Colofon:
Uitgave van de
gemeente Haarlem

Adres:
Postbus 511
2003 PB Haarlem

T 023 – 511 30 00
F 023 – 511 34 40

Oplage:

Versie:
18 december 2012